

Handläggare
Fredrik Ekroth
Telefon: 0850809021307

Till
Östermalms stadsdelsnämnd
2020-09-24

Handlingsplan för biologisk mångfald i Stockholms stad

Svar på remiss från kommunstyrelsen, dnr KS 2020/931

Förslag till beslut

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Sammanfattning

Stockholm har en rik och varierad naturmiljö som uppskattas av stadens invånare. Den biologiska mångfalden är en av de grundläggande förutsättningarna för att våra ekosystem ska kunna leverera funktioner och nyttor som vi människor behöver och använder. Kommunfullmäktige gav i budget för 2019 miljö- och hälsoskyddsnämnden i uppdrag att ta fram en strategi för stadens arbete med biologisk mångfald, i samarbete med samordningsgruppen för Grönare Stockholm.

Behovet av en fungerande biologisk mångfald beskrivs i Stockholms Miljöprogram som antogs i maj 2020.

Parkmiljöavdelningen norra innerstaden har tillsammans med andra berörda kommunala förvaltningar och bolag ingått i en referensgrupp under det att planen tagits fram. Miljöförvaltningen har remitterat förslaget till handlingsplan för biologisk mångfald till bland annat Östermalms stadsdelsnämnd för besvarande.

Förvaltningen är positiv till handlingsplanen och bedömer att den har goda möjligheter att bidra till en stärkt biologisk mångfald i ett växande Stockholm. Planen är heltäckande i sin utformning och den tar även upp implementering, ansvarsfördelning och kunskapsutveckling. Det är positivt att miljö- och hälsoskyddsnämnden har ett övergripande ansvar planens genomförande, samt att planen avses att vara ett levande dokument som uppdateras vart fjärde år. Förvaltningen bedömer att implementeringen av handlingsplanen kommer att kräva ökade resurser för investeringar, drift och underhåll vilket också lyfts fram i planen.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat förslaget till handlingsplan för biologisk mångfald till bland annat Östermalms stadsdelsnämnd för besvarande. Yttrandet ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 6 oktober 2020.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av Parkmiljöavdelningen norra innerstaden.

Ärendet

Bakgrund

Biologisk mångfald innebär en hög variation både inom och mellan arter och ekosystem. Mångfalden är nödvändig för att upprätthålla funktioner och processer i ekosystemen och kunna buffra dem mot olika former av yttre påverkan. Stockholm har en rik och varierad naturmiljö som uppskattas av stadens invånare. Den biologiska mångfalden är en av de grundläggande förutsättningarna för att våra ekosystem ska kunna leverera funktioner och nyttor som vi människor behöver och använder. Stockholms blågröna infrastruktur är vital för stadens mångfald och ekosystemtjänster. Stockholms natur har skapats av naturgeografiska, klimatologiska och kulturhistoriska faktorer. Förutsättningarna ser dock annorlunda ut idag, med fler människor som arbetar och bor i staden. Trycket på den blågröna infrastrukturen ökar i samband med att Stockholm växer och de pågående klimatförändringarna medför risk för ökad sårbarhet i de befintliga ekosystemen.

Handlingsplanen syftar till att peka ut, förmedla och skapa samsyn kring ett antal strategier för att uppnå ett Stockholm med biologisk mångfald i väl fungerande och sammanhängande ekosystem. Detta anges också som mål i förslaget till stadens Miljöprogram som antogs i maj 2020. Målet knyter an till det nationella miljökvalitetsmålet: Ett rikt växt- och djurliv, samt till de globala hållbarhetsmålen nummer 14 och 15 i Agenda 2030 om liv under vattenytan och på land. Det har även bäring på mål nr 11 om hållbara städer.

Kommunfullmäktige gav i budgeten för 2019 miljö- och hälsoskyddsnämnden i uppdrag att ”... ta fram en strategi för biologisk mångfald i samarbete med samordningsgruppen för Grönare Stockholm”. I budgeten för 2019 stod bland annat följande att läsa under verksamhetsområdesmål 2.5 Stockholm är en hållbar stad med en god livsmiljö: ”Staden behöver ta ansvar för att följa upp och bibehålla den biologiska mångfalden. Vi vill ta fram en strategi för att utveckla stadens biologiska mångfald så att staden

tillsammans med boende, fastighetsägare och förvaltningar kan bidra till att utveckla den gröna infrastrukturen”.

Handlingsplanen är också ett led i arbetet med att nå stadens Vision 2040 som anger att ”Stadens grönområden är tillgängliga och trygga med en rik biologisk mångfald och smarta ekosystemtjänster som gör staden väl rustad för ett förändrat klimat”. Handlingsplanen avses vara ett levande dokument som uppdateras vart fjärde år.

Arbetsprocess

Handlingsplanen har tagits fram av en projektgrupp bestående av handläggare från miljöförvaltningen och stadsbyggnadskontoret samt konsultföretaget Greensway AB. Projektet har drivits av miljöförvaltningen under ledning av en styrgrupp bestående av strategiska samordningsgruppen för Grönare Stockholm samt en beredningsgrupp på chefsnivå inom miljöförvaltningen.

Handläggare från Östermalms stadsdelsförvaltning har ingått i en referensgrupp tillsammans med representanter från exploateringskontoret, trafikkontoret, stadsbyggnadskontoret m.fl. förvaltningar. För att få en bred förankring inom staden har dokumentets innehåll diskuterats, dels vid ett referensgruppsmöte i april 2019, och dels vid en workshop i november 2019, dit stadens berörda förvaltningar och bolag var inbjudna. Ett utkast till handlingsplan skickades ut på internremiss i maj 2020 till totalt 36 kommunala förvaltningar och bolag varav 28 inkom med synpunkter.

Avgränsningar

Arbetet med handlingsplanen har utgått från följande avgränsningar:

- Planering av fysiska åtgärder ingår inte i handlingsplanen. Det kommer i nästa steg, vid framtagandet av åtgärdsprogram.
- Handlingsplanen omfattar endast natur- och vattenvårdsrelaterat arbete, rekreationsfrågor ingår inte.
- Handlingsplanen är begränsad till Stockholms stads geografiska område (inklusive vattenområden) samt stadens markinnehav utanför kommungränsen.
- Handlingsplanen avser biologisk mångfald på artnivå och biotop/landskapsnivå i såväl land- som vattenmiljö. Genetisk variation samt mikroorganismer omfattas inte.
- Ekosystemtjänster i vidare bemärkelse ingår inte i handlingsplanen, men biologisk mångfald i sig utgör en viktig stödjande ekosystemtjänst.

- Frågan om fortsatt arbete med lagskydd av värdefulla delar av stadens natur ingår inte i handlingsplanen, utan hanteras i separata budgetuppdrag.

Handlingsplan för biologisk mångfald

Handlingsplanen är indelad i fem strategier som syftar till att konkretisera hur staden ska arbeta med etappmålen i Miljöprogrammet om biologisk mångfald, samtidigt som målen för bostadsförsörjningen prioriteras med en hög genomförandetakt.

Inom varje strategi görs en kort redogörelse av strategins innebörd och de förutsättningar och utmaningar som motiverar strategin. Specifika beskrivningar finns av vilka insatser som bör göras i strategins implementering, samt - för de strategierna där det ansetts nödvändigt - vilka verksamheter som är ansvariga.

- *Huvudansvar* anges där det finns ett naturligt sådant kopplat till reglemente eller budgetuppdrag.
- *Initiativtagare* anges där någon behöver hålla ihop ett arbete och se till att det blir av, men där huvudansvar saknas.
- *Ansvar* i övrigt innebär att alla ansvarar för att insatsen utförs inom den egna organisationen. Om inget annat anges står ansvariga i alfabetisk ordning.

Därtill visas symboler för vilka globala delmål inom Agenda 2030 som är mest relevanta för respektive strategi.

Sist i dokumentet tas i separata rubriker upp; ”Behov av ny kunskap”, ”Ansvarsfördelning och samverkan” samt ”Implementering” av dokumentet.

Strategi 1: Lyft fram prioriterade arter och naturkvalitéer

Strategin syftar till att förutsättningarna för att naturkvalitéer med stor betydelse för biologisk mångfald i Stockholms stad uppmärksammas och förstärks. Den sammanhängande blågröna infrastrukturen samt naturtyper med lång kontinuitet eller betydelsefull ekologisk funktionalitet värnas. Skyddsvärda och prioriterade arter uppmärksammas och deras populationer värnas genom rätt åtgärd på rätt plats. En rad olika naturmiljöer samt arter tas upp här som strategiskt betydelsefulla för Stockholms biologiska mångfald. I handlingsplanen beskrivs stadens blågröna infrastruktur som den viktigaste naturkvaliteten att uppmärksamma inför framtiden.

Strategi 2: Uppmärksamma biologisk mångfald i stadens processer

Denna strategi behandlar de flesta av stadens olika processer som är relevanta för biologisk mångfald. Den syftar till att biologisk mångfald lyfts tidigt i stadens processer för planering, exploatering, investeringar och skötsel. Så att de ekologiska funktionerna i Stockholms blågröna infrastruktur kan upprätthållas och stärkas samtidigt som Stockholm växer och bostads målet om 140 000 nya bostäder till 2030 uppnås.

De processer som avses här är i korthet följande; Kontinuerlig miljöövervakning bidrar med kunskap till övriga processer och tillsynen av skyddade områden bidrar med skötselrådgivning. I upphandling av varor och tjänster utvecklas krav i syfte att gynna den biologiska mångfalden både i Stockholm och i omvärlden. En förutsättning för att en fungerande blågrön infrastruktur ska kunna upprätthållas är att ett helhetsperspektiv tillämpas inom stadens olika processer, där ekosystemtjänster och ett hållbart nyttjande av naturmiljöerna ingår.

Strategi 3: Genomför ekologiska förstärkningsåtgärder

För att gynna stadens biologiska mångfald behöver den blågröna infrastrukturen förstärkas, särskilt i svaga länkar. I strategin beskrivs hur staden kan arbeta med åtgärder i olika naturmiljöer och vilka typer av åtgärder som är särskilt angelägna. Blågrön infrastruktur ska värnas i samband med Stockholms stadsutveckling. Kärnområden och livsmiljöer för prioriterade arter behöver förstärkas så att spridningsfunktioner för lokala och regionala spridningssamband fungerar. Ekologiskt kritiska områden och svaga länkar identifieras så att lämpliga förstärkningsåtgärder kan planeras. Mångfunktionella gröna lösningar eftersträvas.

Strategi 4: Utveckla kunskap och kommunikation

Denna strategi handlar främst om att öka stadens interna kunskapsutbyte och utbildning kring biologisk mångfald, men också om utåtriktad information gentemot invånarna om hur man kan bidra till att gynna Stockholms växt- och djurliv.

Målet är att kunskapen om biologisk mångfald ökar hos ansvariga i stadens förvaltningar och bolag. Kännedomen om hur olika naturtyper i staden bör prioriteras, förvaltas och skötas för att värna och stärka stadens gröna och blå infrastruktur utvecklas och förstärks. Intern och extern utbildning och kunskapsutbyte i naturvårdande skötsel sker återkommande. Stockholms stad kommunicerar med invånarna om hur staden arbetar med biologisk mångfald och hur stockholmarna själva kan bidra till att gynna den biologiska mångfalden.

Strategi 5. Utveckla verktyg som underlättar samverkan och genomförande

Gemensamma digitala verktyg, kartor och underlag behövs för att ge precision åt arbetet med biologisk mångfald. Strategi 5 beskriver hur verktygen ska utvecklas och tillgängliggöras inom staden. Digitala verktyg och underlag för att arbeta med biologisk mångfald utvecklas och tillgängliggörs för alla berörda inom staden. Ansvariga verksamheter håller verktygen aktuella. Indikatorer som visar tillstånd och trender för stadens biologiska mångfald på olika nivåer tas fram.

Behov av ny kunskap

I detta avsnitt tas stadens behov av kunskapsuppbyggnad i olika frågor som rör påverkan på biologisk mångfald upp. Inom vissa sakområden behövs kunskapsuppbyggnad, särskilt inom de områden där påverkan på ekosystemen förväntas öka. Detta gäller beredskap för påverkan på stadens biologiska mångfald från klimatförändringarna, från ljusföroreningar och buller samt vad som bör göras för att skydda mångfalden. Det gäller även kännedomen om hur stadens konsumtion påverkar biologisk mångfald i omvärlden.

Kunskapsuppbyggnad behövs också när det gäller invasiva främmande arter och hur deras spridning kan förhindras. Från EU och statliga myndigheter finns numera listor på invasiva växt- och djurarter och rekommendationer om hur de bör hanteras. Den urbana miljön utgör en inkörsport för sådana arter, till exempel kan växter som parkslide och jätteloka etableras när marken läggs bar i samband med ny exploatering.

Ansvarsfördelning och samverkan

Det behövs samverkan både inom staden och med externa aktörer för att ta ett helhetsgrepp om arbetet med biologisk mångfald och kunna förverkliga handlingsplanen. Samarbete över förvaltningsgränserna behövs för att skapa mångfunktionella grön- och blåtytor. Utöver synergier när det gäller effekter på naturmiljön, ger en ökad samordning och samverkan i arbetet även möjlighet till kostnadseffektivitet och modeller för samfinansiering.

Implementering

I kommunfullmäktiges budget för 2020 anges att miljö- och hälsoskyddsnämnden ska ”implementera strategin för biologisk mångfald med åtgärdsprogram för biologisk mångfald”. Framtagandet av handlingsplanen innebär ett övergripande strategiskt steg, som därefter behöver konkretiseras i form av genomtänkta och riktade åtgärdsprogram på stadsdelsnivå. Ett nära

samarbete med berörda förvaltningar i arbetet med att ta fram stadsdelsvisa åtgärdsprogram kommer att vara mycket viktigt. För att nå framgång i implementeringen behöver även de olika centrala insatserna som föreslås i handlingsplanen vad gäller processer, kunskapsutbyte, kommunikation, verktyg samt nya kunskapsområden genomföras. Detta arbete kan påbörjas efter beslut om denna handlingsplan.

Synpunkter och förslag

Förvaltningen är positiv till Handlingsplan för biologisk mångfald och har förhoppning om att genomförandet av den kommer att bidra till en bibehållen eller förstärkt biologisk mångfald i Stockholm. Innehållet i handlingsplanen är relevant och tydligt formulerat. Inledningsvis beskrivs hur den förhåller sig till dokument som Agenda 2030, Miljöprogrammet, Grönare Stockholm och Översiktsplan 2018 samt att den avses att fördjupas genom bland annat lokala åtgärdsprogram vilket är tydliggörande och viktigt.

Förvaltningen gläds åt att planen genom de fem strategierna försökt täcka in så många aspekter som möjligt av vad ett arbete med förstärkt biologisk mångfald kan innebära. Förvaltningen är också positiv till att handlingsplanen beskriver hur arbetet ska kommuniceras, både internt inom staden och externt. Det är också bra att dokumentet trycker på nyttan av kunskapsutveckling och att handlingsplanen avses vara ett levande dokument som uppdateras vart fjärde år.

Förvaltningen när en förhoppning om att handlingsplanens genomförande kan bidra till ett närmare samarbete mellan olika förvaltningar i samband med att implementeringen av den påbörjas. Vilket ur förvaltningens perspektiv sker främst genom de lokala åtgärdsprogrammen. Det är bra att miljö- och hälsoskydds nämnden har en sammanhållande och stödjande roll i arbetet.

Samtidigt befarar förvaltningen att behovet av resurser och ekonomiska medel kommer att öka för att en implementering av planen ska vara genomförbar, vilket även lyfts fram i själva handlingsplanen. Förvaltningen föreslår att ökat stöd kan utföras genom budgetposter att söka medel ur för investeringsprojekt i syfte att värna biologisk mångfald. Det krävs även tillskott till den ordinarie driftbudgeten för framför allt skötsel av naturmark, eftersom det är där skötselkostnaderna sannolikt kommer att öka mest. Förslagsvis sker detta genom en noggrannare uppdelning av det som idag generellt kallas "naturmark" i olika naturmarkstyper för vilka kostnadsberäkningar görs som sedan ligger till grund för

ändringar i driftbudgeten. Olika naturtyper kan vara; strand, våtmark, ängsmark, lövskog, ekhage/ekskog, barrskog m.fl.

Under strategi 1 anser förvaltningen att listan med exempel på prioriterade arter kan utökas och göras mer konsekvent. I annat fall behöver valet av arter och slakten motiveras tydligare.

Under strategi 2 saknar förvaltningen behovet av att värna och förstärka gröna kopplingar och spridningssamband i den bebyggda miljön. Detta skulle kunna lyftas fram i en egen punkt i strategin för att bli tydligare.

Punkterna som berör upphandling och inköp av livsmedel anser förvaltningen vara lite främmande inom strategi 2, då den samtidigt behandlar frågor som fysisk planering och exploatering. En möjlig ändring kan vara att beröra dessa frågor genom en egen, separat strategi.

Förvaltningen anser att det bör förtydligas vad skillnaden är mellan Strategi 4: Utveckla kunskap och kommunikation och avsnittet ”Behov av ny kunskap”.

Jessica Alfredsson
tf stadsdelsdirektör

Therese Rosen
avdelningschef

Bilaga

Förslag till handlingsplan för biologisk mångfald i Stockholms stad

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Jessica Alfredsson, tf stadsdelsdirektör	2020-09-11
Therese Rosen, avdelningschef	2020-09-11